

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ' Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Τίτλος:

«Γενιά από γεννώ, τέχνη από τίκτω, ποίημα από ποιώ: το
πρόσωπο της μητέρας»

ΟΦΡΥΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΗΝΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Γενιά από γεννώ, τέχνη από τίκτω και ποίημα από ποιώ: το πρόσωπο της μητέρας.

Δημιουργός

Αθηνά Οφρυδοπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Ιανουάριος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο/ιστοσελίδα (κατ' επιλογή).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Επιθυμητή η εξοικείωση του εκπαιδευτικού με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών και με τη χρήση εργαλείων Web2.0, καθώς και η δυνατότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν «απλές» εφαρμογές/προγράμματα του Η/Υ, όπως η χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου (Word), των μηχανών αναζήτησης (Google), του λογισμικού παρουσίασης (PowerPoint), του φυλλομετρητή (Internet),

καθώς και η ανάρτηση στο ηλεκτρονικό περιβάλλον του Edmodo και του ιστολογίου (Blog) καθώς και του Movie Maker. Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου απαιτείται η χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής ή έξι (6) τουλάχιστον φορητοί Η/Υ, η χρήση ενός βιντεοπροβολέα και ηχείων.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο έχει σχεδιαστεί για να εφαρμοστεί στο μάθημα των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ΄ Λυκείου. Αντλεί το θέμα του από το αγαπημένο πρόσωπο της μητέρας καθώς και από αυτό της «μαμάς λογοτεχνίας» και της «μανούλας ποίησης». Άλλωστε οι οδύνες-λύπες και ωδίνες-πόννοι της μεταπολεμικής γενιάς μοιάζουν με αυτές κάθε γέννας, κάθε μάνας, κάθε παιδιού, κάθε δημιουργού. Οι μαθητές καλούνται, αφού μελετήσουν τα κείμενα που τους δίνονται, να εντάξουν τον κάθε δημιουργό στη γενιά του και να διερευνήσουν το μοτίβο της μητέρας με τους ποικίλους συμβολισμούς του (πρόσωπο νοσταλγίας, εκμυστήρευσης, εξομολόγησης, καθημερινού μόχθου, μοναδικής αυτοθυσίας, παράδοσης, μνήμης, καταπίεσης και έμπνευσης).

Μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες οι μαθητές κινούνται και σε άλλες μορφές τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, μουσική, κινηματογράφος, θέατρο) και εξετάζουν πώς οι επιλογές και τα εκφραστικά μέσα υπηρετούν το ίδιο μοτίβο. Οι στίχοι, τα χρώματα, το μάρμαρο, οι νότες, η πρόζα περιγράφουν ή μάλλον αναφέρονται στο πρόσωπο της μητέρας. Απώτερος σκοπός είναι να καταλάβουν ότι η κάθε γενιά τίκτει ποιήματα για τη μητέρα και ο κάθε δημιουργός-τεχνίτης ποιεί με

διαφορετικά μέσα ένα διαφορετικό ποίημα-καλλιτέχνημα, ώστε και οι ίδιοι οι μαθητές να ποιήσουν ηλεκτρονικά «ποιήματα» για τη δική τους μητέρα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η παρούσα πρόταση διδασκαλίας έχει στόχο να κινητοποιήσει τη γνώση, να δυναμώσει το συναίσθημα, να δημοσιεύσει τη δημιουργία των μαθητών. Οι μαθητές θα γνωρίσουν ποιητές παλαιότερους και σύγχρονους που κυοφόρησαν τη σκέψη τους και την έκαναν λέξεις, αφιερώνοντας τους στίχους τους στο πρόσωπο της μητέρας της δικής τους ή της τέχνης τους. Μήπως οι στίχοι τους τελικά είναι παιδιά πολλών μαθητών μας;¹

Η ιδεοθύελλα οικείων και συναφών εννοιών (μάνα, γενιά), η αφόρμηση από τα αποσπάσματα ταινιών (τι είναι ποίηση και ποιο το πιο σημαντικό-ισχυρό πρόσωπο στη ζωή) θα κάνει τη μετωπική διδασκαλία πιο διαλεκτική αφού θα γεννήσει τον διάλογο.

Ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες, η εξοικείωσή τους με νέους γραμματισμούς θα κάνει το μάθημα πιο ελκυστικό αφού θα γεννήσει πολύτιμα δώρα και ευχές προς το αγαπημένο πρόσωπο της μητέρας τους καθώς τα παιδιά θα αυτενεργήσουν δημιουργώντας ηλεκτρονικές ή χειροποίητες κάρτες για την επικείμενη γιορτή της μητέρας.

Τέλος η γνωριμία με την ποίηση κάτω από το συγκεκριμένο θεματικό άξονα θα δείξει ότι η λογοτεχνία μπορεί να γεννήσει πολλά επιφωνήματα άρα και συναισθήματα.

---

¹ Παραφράζοντας τον στίχο του Γ. Σεφέρη «είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας».

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν ότι οι ποιητές είναι άνθρωποι που εξομολογούνται, ανησυχούν, διαμαρτύρονται και φροντίζουν, σέβονται, πενθούν αλλά και οικτίρουν, επικρίνουν, ακόμη και κατακρίνουν τη μάνα που έχουν ή έχασαν.
- να συνειδητοποιήσουν ότι οι εποχές-γενιές αλλάζουν αλλά υπάρχουν διαχρονικές αξίες και σύμβολα.
- να αντιληφθούν ότι τα μέσα έκφρασης μπορεί να διαφοροποιούνται (στίχοι, νότες, χρώματα) αλλά τα θέματα που μας συγκινούν είναι ίδια (μητέρα, οικογένεια, απώλεια, καταπίεση, πόλεμος, ελευθερία κ.ά.)
- να προσέξουν ότι η μάνα-άνθρωπος αγωνίζεται και προσφέρει με ποικίλους τρόπους, ώστε να συνθέσουν χαρακτηριστικά χαρακτηριστικά για την έννοια πρότυπου προς μίμηση ή προς αποφυγήν.
- να καταλάβουν τη σημασία και την αξία των διαπροσωπικών – ανθρώπινων σχέσεων

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μάθουν τι είναι λογοτεχνική γενιά
- να δουν πώς προβάλλεται το πρόσωπο της μητέρας σε ποιήματα της α΄ και β΄ μεταπολεμικής γενιάς, της γενιάς του 1970 καθώς και στη σύγχρονη ποίηση
- να μάθουν τι ονομάζουμε ή τι περιλαμβάνει μια ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας², πώς αυτή διαιρείται σε γενιές, πώς ονομάζονται αυτές οι γενιές.

² Ορισμένες ιστορίες λογοτεχνίας (π.χ. Κ.Θ. Δημαρά, Μ. Βίτι, Α. Πολίτη, Thibaudet) ίσως υπάρχουν και στη βιβλιοθήκη του σχολείου τους ή την προσωπική τους βιβλιοθήκη.

- να βρουν μέσα στις ιστορίες της λογοτεχνίας άλλες ονομασίες για την έννοια γενιά (ρεύμα, σχολή).
- να εξερευνήσουν ή ίσως και να απαριθμήσουν πόσες γενιές υπάρχουν στη λογοτεχνία.
- να συνδέσουν το τι (περιεχόμενο) με το πώς (μορφή).

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να εντοπίσουν, ως ικανοί αναγνώστες, την τέρψη και τα διδάγματα της ποίησης.
- να δουν, να κρίνουν και να συγκρίνουν πληροφορίες από τα σχολικά εγχειρίδια, από τις σχολικές βιβλιοθήκες και τις ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες.
- να περιηγούνται σε ιστότοπους (Βικιπαίδεια, ΕΚΕΒΙ, Βιβλιονέτ, Πύλη για την ελληνική γλώσσα κ.ά.) προκειμένου να εντοπίζουν υλικό
- να ελέγχουν την αξιοπιστία των πληροφοριών που εντοπίζουν στο διαδίκτυο.
- να αναρτούν στοιχεία, πληροφορίες και τις εργασίες τους σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Edmodo, blog)
- να αυτενεργούν στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων.

Διδακτικές πρακτικές

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία όπου ο ρόλος του εκπαιδευτικού περιορίζεται σε ρόλο συντονιστή και όχι αυθεντίας. Η αναζήτηση πληροφοριών, οι ποικίλες δραστηριότητες, η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων-εργασιών από τους μαθητές θα αποκαλύψει τις ικανότητες και δεξιότητές τους.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το θέμα του σεναρίου αυτού επιλέχθηκε γιατί οι μαθητές είναι παιδιά, είναι μαθητές που διδάσκονται λογοτεχνία, είναι οι εκφραστές του αύριο, μπορούν και δεν θέλουν ή θέλουν και δεν μπορούν να είναι αναγνώστες της ποίησης. Το πρόσωπο της μητέρας είναι οικείο και αγαπημένο για όλους τους ανθρώπους (μάννα, μητέρα, μαμά) και το μάθημα της λογοτεχνίας αγγίζει και περιγράφει πρόσωπα όπως αυτό της μάννας σε έμμετρο ή πεζολογικό τόνο. Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση επιχειρεί να δείξει τη διαχρονικότητα προσώπων, θεμάτων, καταστάσεων, αξιών, σκέψεων, συναισθημάτων από τις μεταπολεμικές γενιές μέχρι τις νεότερες γενιές.

Οι μαθητές θα γίνουν ποιητές, ζωγράφοι, μελοποιοί, λεξικογράφοι, γλύπτες, κριτικοί, αναγνώστες, ακροατές, πρωταγωνιστές, δευτεραγωνιστές, μα πάνω από όλα θα αισθανθούν ότι είναι παιδιά, ακόμη και όταν οδεύουν προς την ενηλικίωση ή ήδη έχουν ενηλικιωθεί.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό εγχειρίδιο της *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* Γενικής παιδείας της Γ΄ Λυκείου ανθολογούνται κείμενα της μεταπολεμικής και σύγχρονης λογοτεχνίας. Στο εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου που αφορά στην ποίηση (σελ.7-13) αναφέρονται πολλές γενιές με χαρακτηριστικά ηλικιακά αλλά και χαρακτηριστικά των ποιητών. Με βάση τα εισαγωγικά σημειώματα των εγχειριδίων *Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* και άλλων τάξεων επιχειρείται μια αποσαφήνιση του όρου *γενιά*. Επίσης ομαδοποιούνται λόγω κοινού θεματικού άξονα κάποιοι δημιουργοί για να συνεξετασθούν στο τι εποίησαν για το πρόσωπο της μητέρας. Οι μαθητές μελετώντας τα ποιητικά κείμενα που τους δίδονται, μπορούν να γνωρίσουν δημιουργούς από την α΄ και β΄ μεταπολεμική γενιά καθώς και από τη γενιά του 1970. Στόχος είναι οι μαθητές να παρατηρήσουν, να διερευνήσουν τον στοχασμό αυτών των δημιουργών και να θέσουν παρακείμενα και τη δική τους γενιά.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η παραγωγή σεναρίων με προσανατολισμό την ενεργητική εμπλοκή των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος αυτού αποτελεί πάντα μια πρόκληση για κάθε εμπλεκόμενο. Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου θα απαιτηθούν: Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής (Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome), πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου (Microsoft/Word) πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων (PowerPoint), ηλεκτρονικά λεξικά (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας), μηχανές αναζήτησης (Google, Yahoo κ.ά.), YouTube, πρόγραμμα αναπαραγωγής ήχου/video (VLC, Audacity, WINAMP, Windows Media Player, Windows Movie Maker, Prezi κ.ά.)

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ αναμένεται να οδηγήσει σε κινητοποίηση των μαθητών στο πλαίσιο της διερεύνησης, επιλογής και αξιοποίησης υλικού από διαδικτυακές πηγές, καθώς και στην εξοικείωσή τους με ανοικτά περιβάλλοντα μάθησης. Ακόμη, η γνωριμία με την ψηφιακή τάξη θα τους εισάγει στην έννοια της εξ αποστάσεως ασύγχρονης εκπαίδευσης και η εξάσκηση στην ανάρτηση αρχείων σε περιβάλλον ψηφιακής τάξης, ιστολογίου ή ιστοσελίδας θα τους φέρει σε επαφή με νέες γνώσεις που άπτονται του ψηφιακού γραμματισμού. Οι μαθητές θα επισκεφθούν ιστοσελίδες, θα περιηγηθούν σε πινακοθήκες, θα δράσουν αφαιρετικά πυκνώνοντας πληροφορίες, θα δουν αποσπάσματα από κινηματογραφικά/θεατρικά δρώμενα, θα ψάξουν λεξικά, θα φτιάξουν ηλεκτρονικές κάρτες, άρα θα ενεργοποιήσουν την κριτική σκέψη τους, τη φαντασία τους και όλα αυτά στο πλαίσιο μιας τάξης. Είναι πρόκληση για όλους να ταξιδεύεις «μένοντας»!

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Γ' Λυκείου

Άρης Αλεξάνδρου, «[Με τι μάτια τώρα πια](#)» (σελ.37)

Τάκης Καρβέλης, «[Ηρθε και πάλι σήμερα](#)» (σελ. 60)

- Βικτωρία Θεοδώρου, [«Εγκώμιο»](#) (σελ. 68)
Σπύρος Τσακνιάς, [«Επίσκεψη»](#) (σελ. 87)
Ανέστης Ευαγγέλου, [«Μην απορείς, μητέρα»](#) (σελ. 114)
Τζένη Μαστοράκη, [«Περίληψη»](#) (σελ. 136)
Κώστας Ταχτσής, [«Τα ρέστα»](#) (σελ. 293)
ΚΝΛ Γ' Λυκείου (θεωρητικής κατεύθυνσης)
Γεώργιος Βιζυηνός, [«Το αμάρτημα της μητρός μου»](#)
Κική Δημουλά, [«Σημείο αναγνωρίσεως»](#)
Εκφραση-Εκθεση Β' Λυκείου
Κική Δημουλά, [«Βιογραφικός πίνακας \(Στη μάνα μου\)»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Κωνσταντίνος Μπέλλου, [Η μάνα στο δημοτικό τραγούδι](#)

Λατινικά Γ' Λυκείου (θεωρητικής κατεύθυνσης)

Κεφ. XLIII (43) [«Η οργή της μάνας»](#)

Τραγούδια

[«Στο τσιγάρο που κρατώ»](#), από τον δίσκο *Μόνο ένα φιλί* (1997). Στίχοι Ελένη Ζιώγα, μουσική Ευανθία Ρεμπούτσικα, ερμηνεία Γιάννης Κότσιρας.

[«Σκοτεινή μητέρα»](#) από τον δίσκο *Σκοτεινή μητέρα* (1986). Στίχοι Νίκος Γκάτσος, μουσική Μάνος Χατζηδάκης, ερμηνεία Μαρία Φαραντούρη.

[«Η καρδιά της μάνας»](#) από τον δίσκο *Καζαντζίδης-Μαριλένα* (1969). Στίχοι Πυθαγόρας, μουσική Στέλιος Καζαντζίδης-Νάκης Πετρίδης, ερμηνεία Στέλιος Καζαντζίδης.

[«Μανούλα μου»](#) από τον δίσκο *Η Χάρης Αλεξίου σε απρόβλεπτα τραγούδια* (1987). Στίχοι Ιάκωβος Καμπανέλλης, μουσική Μάνος Χατζηδάκης, ερμηνεία Χάρης Αλεξίου.

[«Η μάνα εν κρύον νερόν»](#). Στίχοι-μουσική Γιάννης Τσανάκαλης, ερμηνεία Πέτρος Γαϊτάνος.

[«Της μάνας η καρδιά»](#) από τον δίσκο *Οι άγγελοι του έρωτα* (2005). Στίχοι Alice Tori, μουσική Γιάννης Νικολάου, ερμηνεία Παντελής Θαλασσινός.

[«Μαμά γερνάω»](#) από τον δίσκο *Μαμά γερνάω* (1988). Στίχοι Λίνα Νικολακοπούλου, μουσική Σταμάτης Κραουνάκης, ερμηνεία Τάνια Τσανακλίδου.

[«Μάνα που ζω»](#) από τον δίσκο *Του έρωτα και της φυγής* (1998). Στίχοι-μουσική Βαγγέλης Κορακάκης, ερμηνεία Δημήτρης Μητροπάνος.

[«Τη μάνα μου την αγαπώ»](#) από τον δίσκο *Τα Ξυλούρεια* (1978). Παραδοσιακό Κρήτης, ερμηνεία Γιάννης Ξυλούρης.

[«Τα κορίτσια που πηγαίνουν δυο-δυο»](#) από τον δίσκο *Φορτηγό* (1966). Στίχοι-μουσική-ερμηνεία Διονύσης Σαββόπουλος.

[«Τον εαυτό του παιδί»](#) από τον δίσκο *Sometimes I dream* (2002). Στίχοι: Παρασκευάς Καρασούλος, μουσική-ερμηνεία Μάριος Φραγκούλης.

Ταινίες

Coriolanus, Ralph Fiennes, 2011 ([από 1:36' έως 1:46'](#))

Ο τίγρης και το χιόνι, Ρομπέρτο Μπενίνι, 2005 ([από 0:09' έως 0:14'](#))

Ιστοσελίδες

Βουλή των Ελλήνων: [Η μητρότητα στη νεοελληνική τέχνη](#)

Google-Εικόνες: Πικάσο, [Γαλάζια περίοδος](#)

[Βικιπαίδεια](#): Βιογραφικά ποιητών

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση: πριν από την ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

1^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει για το θεματικό άξονα του σεναρίου, γράφοντας στον πίνακα τον τίτλο αυτού: γενιά, τέχνη, ποίηση... και μητέρα. Η συζήτηση ξεκινάει από

αυτές τις λέξεις γένους θηλυκού και ζητείται από τους μαθητές να συσχετίσουν τις έννοιες ώστε να αποδειχθούν επαλλάσσουσες, δηλαδή τους ζητείται να εντοπίσουν σε ποιο κοινό στοιχείο-σημείο μπορούν να συναντηθούν οι έννοιες αυτές.

Έπειτα, ο εκπαιδευτικός, ως αφορμή για σκέψη και προβληματισμό, δείχνει με βιντεοπροβολέα επιλεγμένα ολιγόλεπτα αποσπάσματα από δύο ταινίες: *Κοριολανός* (για τη μητέρα) δέκα λεπτά (από 1:36' έως 1:46') και *Ο τίγρης και το χιόνι* (για την ποίηση) πέντε λεπτά (από 0:09' έως 0:14'). Τα παιδιά θα δουν τη δύναμη που έχει το πρόσωπο της μάνας στο παιδί της, ώστε να πείθει και να συγκινεί τον αμείλικτο Κοριολανό που στρέφεται κατά της πατρίδας του και οι μαθητές θα δουν ένα διαφορετικό μάθημα ποίησης από τον Μπενίνι.

Στη συνέχεια γράφουν στο τετράδιό τους από ένα επίθετο για κάθε μία λέξη ξεχωριστά: γενιά, τέχνη, ποίηση, μητέρα. Μέχρι το πέρας της ώρας οι μαθητές με το φιλόλογο τους συζητούν τα επίθετα με τα ουσιαστικά τους, ώστε να αναφανούν οι γνώσεις και τα συναισθήματα που κρύβουν οι παραπάνω συνεκφορές κατά μαθητή-παιδί. Συγκρίνοντας τις διαφορετικές καταθέσεις των μαθητών, ο εκπαιδευτικός προϋδεάζει ότι το σενάριο που θα ακολουθήσει, θα προσθέσει τις καταθέσεις κάποιων ποιητών στις αντίστοιχες έννοιες εκπροσωπώντας άλλες γενιές και άλλες εποχές.

Στη συνέχεια συμπληρώνουν τον παρακάτω πίνακα που θα τον αξιοποιήσουν και στην τελική τους εργασία εμπλουτίζοντάς τον με επίθετα, ρήματα και με όποιο άλλο μέρος του λόγου θέλουν ή έχουν εμπνευστεί από την ολοκλήρωση του σεναρίου.

	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΡΗΜΑ	ΑΛΛΟ
γενιά			
τέχνη			
ποίηση			
μητέρα			

2^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Οι μαθητές ενημερώνονται ότι θα χωριστούν σε έξι ομάδες και θα δράσουν ομαδοσυνεργατικά: θα συλλέξουν πληροφορίες από το διαδίκτυο, θα ασχοληθούν με ασκήσεις, θα δουλεύουν τις ασκήσεις τους και θα αφήνουν τις πρόχειρες ή ολοκληρωμένες απαντήσεις τους στο Edmodo, στο μάθημα Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ΄ Λυκείου³. Επίσης, αφού διεκπεραιώσουν τα φύλλα εργασίας τους, θα φτιάξουν με το Windows Movie Maker μια ηλεκτρονική ευχετήρια κάρτα για τη γιορτή της μητέρας, που θα την ανεβάσουν στο blog του σχολείου.

Με τη χρήση ενός βιντεοπροβολέα και ενός Η/Υ μέσα στην τάξη, δείχνουμε τα χαρακτηριστικά του Edmodo και του Windows Movie Maker ώστε να προϋδαστούν οι μαθητές για τις ηλεκτρονικές εργασίες τους και για τον τρόπο δουλειάς τους, για να μην ξαφνιαστούν με τους καινούριους ψηφιακούς όρους. Ακόμη, ζητούμε από τα παιδιά να σκεφτούν τις ομάδες τους. Εξηγούμε ότι υπάρχει αναφορά στο κείμενο των Λατινικών της θεωρητικής κατεύθυνσης αλλά δίνεται μετάφραση και είναι προσιτό σε όλους καθώς θα το αξιοποιήσουν νοηματικά και όχι γλωσσικά. Επιπροσθέτως, διευκρινίζουμε ότι στην τελική εργασία, όσον αφορά το διήγημα του Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου» που δίνεται εναλλακτικά ως παράλληλο κείμενο, επειδή είναι εκτεταμένο και δεν θα προλάβουν να το διαβάσουν μέσα στην τάξη, μπορούν να βοηθήσουν την κάθε ομάδα οι μαθητές της θεωρητικής κατεύθυνσης που γνωρίζουν ήδη το διήγημα.

Στο τέλος της προαναγνωστικής φάσης, ρωτάμε τα παιδιά αν έγινε σαφής ο τρόπος δουλειάς και ότι πρέπει να προλάβουν τη γιορτή της μητέρας για να φτιάξουν εγκαίρως το ηλεκτρονικό δώρο προς αυτήν ή έστω να σταθμίσουν μέσα από τη γνωριμία τους με τα συγκεκριμένα κείμενα τις ποιητικές ευχές τους προς τα πρόσωπα που είναι ή δεν είναι κοντά τους στη συγκεκριμένη κρίσιμη περίοδο της ζωής τους

³ Θα έχουν τους προσωπικούς τους κωδικούς.

που χαρακτηρίζεται σταθμός, καθώς ενηλικιώνονται και προετοιμάζονται για πανελλαδικές εξετάσεις.

Β' φάση: κατά την ανάγνωση (4 διδακτικές ώρες)

Οι μαθητές χωρισμένοι σε έξι ομάδες έρχονται στο εργαστήριο πληροφορικής. Κάθονται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές του εργαστηρίου (μία ομάδα ανά έναν Η/Υ) και τους διανέμονται τα φύλλα εργασίας. Παράλληλα κατεβάζουν τα φύλλα εργασίας από το Edmodo, όπου ο διδάσκων τα έχει ήδη αναρτήσει στους φακέλους της κάθε ομάδας. Είναι σημαντικό να έχουν από την αρχή της εφαρμογής του σεναρίου τα φύλλα εργασίας στα χέρια τους, για να μπορούν να εκτιμήσουν τις υποχρεώσεις και τον φόρτο εργασίας τους και να συνειδητοποιήσουν πως το πλαίσιο εργασιών τους είναι κοινό και ήδη διαμορφωμένο και επομένως δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

Ενημερώνουμε τους μαθητές ότι η β' φάση θα διαρκέσει τέσσερις διδακτικές ώρες, εκ των οποίων οι τρεις πρώτες θα διατεθούν στην ανάγνωση των ποιητικών κειμένων, στην ενασχόληση με τις αντίστοιχες δραστηριότητες και τη συγγραφή του συνεργατικού κειμένου. Αν περισσέψει χρόνος, η τέταρτη ώρα θα διατεθεί στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της κάθε ομάδας στην ολομέλεια της τάξης, προκειμένου να ενημερωθούν όλοι για τη δουλειά των υπολοίπων, ώστε να ξεκινήσουν οι τελικές εργασίες που αφορούν όλους τους μαθητές.

Αναλυτικά, η διδακτική πορεία της β' φάσης έχει ως εξής:

1^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Στην πρώτη ομάδα δίνεται το ποίημα του Άρη Αλεξάνδρου «Με τι μάτια τώρα πια», στη δεύτερη το ποίημα του Τάκη Καρβέλη «Ήρθες και πάλι σήμερα», στην τρίτη το ποίημα της Βικτωρίας Θεοδώρου «Εγκώμιο», στην τέταρτη του Σπύρου Τσακνιά «Επίσκεψη», στην πέμπτη του Ανέστη Ευαγγέλου «Μην απορείς μητέρα» και στην έκτη της Τζένης Μαστοράκη «Περίληψη».

Τα πρώτα λεπτά διατίθενται για να σχολιάσουν τα τεκταινόμενα της προηγούμενης ώρας, ώστε να ακούσουν σε ποια γενιά (α΄, β΄ μεταπολεμική, του '70) ανήκει ο κάθε ποιητής που εξετάζεται. Στη συνέχεια, οι ομάδες ασχολούνται με την πρώτη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας που έχουν ήδη μπροστά τους στον Η/Υ⁴. Η πρώτη δραστηριότητα είναι κοινή για όλες τις ομάδες. Τα παιδιά έχουν μπροστά τους το ποίημα και το βιογραφικό του ποιητή που υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο. Η κάθε ομάδα αφού διαβάσει προσεκτικά το υπάρχον βιογραφικό, ανατρέχει σε ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες και βιβλιοθήκες για να διαβάσει επιπλέον πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του συγκεκριμένου δημιουργού. Οι μαθητές συγκρίνοντας, προκρίνοντας και κρίνοντας τις σχολικές και διαδικτυακές πληροφορίες σημειώνουν σε ένα έγγραφο του Word (περίπου 30 λέξεις) κάτι σπουδαίο –κατά την κρίση τους–, το οποίο θεωρούν απαραίτητη προσθήκη στο βιογραφικό του σχολικού εγχειριδίου. Έτσι οι μαθητές (γνωρίζοντας τα στοιχειώδη για το βιογραφικό-αυτοβιογραφικό-curriculum vitae από το μάθημα της Έκφρασης-Έκθεσης της Β΄ Λυκείου) δρουν σαν «συγγραφείς» ή «εκδότες» ή «κριτικοί» ή ακόμη και σαν δημοσιογράφοι παρουσιάζοντας κάποιο συμπληρωματικό εργογραφικό στοιχείο του ποιητή που παραλείφθηκε. Επιμελούνται και την αισθητική της προσθήκης, ώστε να αναφανεί η σπουδαιότητα του στοιχείου (γραμματοσειρά, χρώμα, υπογράμμιση, πλάγια γράμματα κλπ.) και εξηγούν το νόημα της επιλογής τους για την πολυκύμαντη προσωπικότητα του ποιητή. Μπορεί η παρέμβασή τους να αφορά την έλλειψη φωτογραφίας ή το έτος θανάτου του ποιητή ή κάποια στοιχεία ενός βιβλίου του ή κάποια δράση του. Επιπροσθέτως, οι μαθητές μπορούν να ενημερωθούν και για άλλα γραμματειακά είδη όπως κριτική, δοκίμιο, μετάφραση κλπ. με τα οποία ασχολήθηκαν οι εν λόγω ποιητές.

Στον πρωταρχικό πίνακα που τους δόθηκε στην προαναγνωστική φάση και συμπλήρωσαν εντελώς απροσχεδίαστα επίθετα και ρήματα δίπλα στα ουσιαστικά

⁴ Έχει αναρτηθεί από τον διδάσκοντα στο Edmodo, στον αντίστοιχο χώρο της κάθε ομάδας, και έχουν δοθεί οι κωδικοί στους μαθητές.

γενιά-τέχνη-ποίηση-μητέρα, τώρα σημειώνουν σε σχέση με το ποίημα και τον ποιητή που έχουν αναλάβει σε ποια γενιά ανήκει ο συγκεκριμένος ποιητής και πως περιγράφει-προσεγγίζει το πρόσωπο της μητέρας. Τον πίνακα τον γνωστοποιούν σε όλες τις ομάδες στο Edmodo, ώστε όλοι οι μαθητές να κατανοήσουν ότι καθένας από τους συγκεκριμένους ποιητές βλέπουν διαφορετικά το ίδιο πρόσωπο. Με αυτή την εργασία τα παιδιά μαθαίνουν περισσότερο για τους ποιητές, εξοικειώνονται με ορισμένους ιστότοπους (Βικιπαίδεια, Πύλη για την ελληνική γλώσσα κ.ά.) και δρουν επιλεκτικά, προσθετικά αλλά και αφαιρετικά άρα κριτικά. Μετά την ανάλυση του ποιήματος και ίσως και άλλων έργων του ίδιου δημιουργού θα αναφανεί αν η δική τους προσθήκη στο βιογραφικό σημείωμα του βιβλίου ήταν αναγκαία και επαρκής συνθήκη για την καλύτερη γνωριμία με τον εν λόγω ποιητή και ποίημα ή αν η προσθήκη μοιάζει περιττή.

Η κάθε ομάδα ολοκληρώνει τις απαντήσεις της πρώτης δραστηριότητας και τις εναποθέτει στον προσωπικό της χώρο στο Edmodo. Ο καθηγητής έχει τη δυνατότητα να ελέγξει αν οι έξι ομάδες τού παρέδωσαν τις εργασίες τους ή σε ποια ακριβώς φάση βρίσκονται.

2^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας οι μαθητές μεταβαίνουν πάλι στο εργαστήριο πληροφορικής και αφού μπουν στο Edmodo συνεχίζουν τις εργασίες τους, βλέποντας αν υπάρχουν σχόλια του καθηγητή στις προηγούμενες αναρτήσεις τους.

Στη συνέχεια ξεκινούν τη δεύτερη δραστηριότητα που είναι διαφορετική για κάθε ομάδα. Η δεύτερη εργασία τους είναι διαθεματική, γιατί θα δουν το συγκεκριμένο θέμα μέσα από άλλες μορφές τέχνης (μουσική, ζωγραφική, γλυπτική κ.ά.). Οι μαθητές κατανοούν πώς η σχέση μάνας και γιου επηρεάζει αποφάσεις (Ομάδα Α΄) τη σχέση της μεταπολεμικής γενιάς με το δημοτικό τραγούδι (Ομάδα Β΄) τον αυτοβιογραφικό και ελεγειακό τόνο (Ομάδα Γ΄). Αντλώντας και συγκρίνοντας στοιχεία από άλλες τέχνες αναδημιουργούν μια έκθεση εικόνων με την καθημερινή ζωή της μάνας (Ομάδα Δ΄) ενώ δημοσιογραφούν γράφοντας τη δική τους κριτική για

ποιητές (Ομάδα Ε΄) ή μεταγράφουν τίτλους αισιοδοξότερους ή ακόμα και ξενόγλωσσους (Ομάδα ΣΤ΄).

Η Ομάδα Α΄ βλέπει και ακούει μια μάνα Βετουρία που προσπαθεί να πείσει τον γιο της Κοριολανό να μην στραφεί κατά της πατρίδας του. Παραλληλίζοντας τα πρόσωπα και τη σχέση μάνας-γιου με το ποίημα του Α. Αλεξάνδρου, οι μαθητές καλούνται να γράψουν ένα σύντομο κείμενο με επίκληση στο συναίσθημα ή στη λογική ώστε να αποδίδουν τη δράση και τον λόγο αυτής της δυνατής αγαπητικής σχέσης μάνας-παιδιού σε δύσκολες και οριακές πολιτικοκοινωνικές συνθήκες. Έτσι οι μαθητές ασκούνται σε μέσα και τρόπους πειθούς που διδάσκονται στο πλαίσιο του μαθήματος της Έκθεσης- Έκφρασης Γ΄ Λυκείου και συχνά χρειάζεται να αναγνωρίζουν.

Η Ομάδα Β΄ η Ομάδα Γ΄ και η Ομάδα ΣΤ΄ στη δεύτερη δραστηριότητά τους ασχολούνται με το είδος και τον τίτλο του ποιήματος. Αφού ακούσουν, διαβάσουν άλλες δημιουργίες με το ίδιο θέμα της μητέρας και αφού ανατρέξουν στο ηλεκτρονικό [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) (στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα) όπου υπάρχουν σχετικές με το θέμα λέξεις, συνδέουν τον τίτλο με το υπόλοιπο σώμα του κειμένου και με το είδος του και επανατιτλοφορούν το ποίημα αλλάζοντας ταυτόχρονα το είδος του κειμένου και το επικοινωνιακό πλαίσιο.

Η Ομάδα Δ΄ δρα διαθεματικά και πολυτροπικά, γιατί περιδιαβαίνει σε έκθεση ζωγραφικής με θέμα τη μητρότητα και δημιουργεί αντλώντας και από το ποίημα της Τζένης Μαστοράκη μια έκθεση ζωγραφικής με αρκετές διαφάνειες. Κυριότερος στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να γίνει κατανοητό πώς η μεταπολεμική και η σύγχρονη γενιά ζωγραφίζοντας ή συγγράφοντας ή επιλέγοντας διαφάνειες, αποδίδουν με διαφορετικά μέσα το ίδιο θέμα. Επίσης, θα αναφανεί πως μια ολόκληρη ζωή μπορεί να περιληφθεί μέσα σε δεκατρείς στίχους ή σε δεκατρείς εικόνες.

Η Ομάδα Ε΄ διαβάσει πολλές κριτικές για το έργο του Ανέστη Ευαγγέλου και ασκείται στον δημοσιογραφικό λόγο γράφοντας τη δική της κριτική σε τοπική εφημερίδα.

Οπότε, η δεύτερη εργασία των ομάδων, όπως προαναφέρθηκε, είναι διαθεματική, μια και βλέπουν το συγκεκριμένο θέμα μέσα από άλλες μορφές τέχνης (μουσική, ζωγραφική, γλυπτική κ.ά). Οι μαθητές κατανοούν πώς η κάθε γενιά, κάθε τέχνη, κάθε εποχή προβάλλει το πρόσωπο της μητέρας διαφορετικά. Περιγράφουν τη μάνα σε σχέση με τις ιστορικοπολιτικές συνθήκες (Ομάδα Α'), εξηγούν τον τίτλο του ποιήματος (Ομάδα Β'), μπαίνουν στο εργαστήρι του γλύπτη (Ομάδα Γ'), φτιάχνουν ψηφιακά μια έκθεση ζωγραφικής (Ομάδα Δ'), δημοσιογραφούν γράφοντας κριτική (Ομάδα Ε'), παραλλάσσουν τον τίτλο σε αισιόδοξότερο ή εκτενέστερο ή ξενόγλωσσο (Ομάδα ΣΤ'). Με αυτή την εργασία συγγράφουν, ερμηνεύουν, φιλοτεχνούν, κρίνουν, συγκρίνουν, δημιουργούν.

Η κάθε ομάδα έχοντας ολοκληρώσει τις απαντήσεις της πρώτης και δεύτερης δραστηριότητας, τις εναποθέτει στον προσωπικό της χώρο στο Edmodo. Ο καθηγητής έχει τη δυνατότητα να ελέγξει αν οι έξι ομάδες του παρέδωσαν τις εργασίες τους ή σε ποια ακριβώς φάση βρίσκονται.

3^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας οι μαθητές ασχολούνται με την τρίτη και τέταρτη δραστηριότητα των φύλλων εργασίας τους. Συγκεκριμένα, ασχολούνται με στοιχεία μορφής αλλά φτάνουν και στη δημιουργική γραφή.

Αυτές οι εργασίες αφορούν τα εκφραστικά μέσα (παρομοιώσεις, Ομάδα Α'). Οι μαθητές σχηματοποιούν μια πρόσκληση συνάντησης με τη μητέρα (Ομάδα Β'), λαξεύουν ένα άγαλμα μάνας με πρόσωπο και σώμα για να το στήσουν στο ηρώο (Ομάδα Γ'), οργανώνουν-οικοδομούν απλές προτάσεις με υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο ή επαυξημένες με υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο-επίρρημα (Ομάδα Δ'). Επίσης μεταγράφουν το ποίημα σε ευθύ λόγο/διάλογο (Ομάδα Ε') και αναζητούν επαναστατικές γυναικείες δράσεις (Ομάδα ΣΤ').

Σκοπός της άσκησης αυτής είναι η σύνδεση της μορφής και του περιεχομένου, γιατί οι μαθητές ξεκινώντας από το ποίημα της ομάδας τους προφανώς θα αντιληφθούν ότι δεν μπορούμε να απομονώσουμε το τι από το πώς λέγεται και

γράφεται. Επιπροσθέτως, θα αποσαφηνιστεί η λειτουργία των εκφραστικών-γλωσσικών μέσων (παρομοιώσεις, μεταφορές, εικόνες κ.ά.), ώστε να υπηρετείται καλύτερα το περιεχόμενο.

Η εργασία δημιουργικής γραφής (τίτλος, επίλογος, διάλογος) αλλά και οι μορφοσυντακτικές ασκήσεις (ρήματα μεταβατικά, αντικείμενα κλπ.) καθώς και η προσωπική τους παρέμβαση αναδεικνύουν τη φαντασία των μαθητών, τη βαθύτερη κατανόηση του κειμένου και αποδεικνύουν ότι η γλώσσα της ποίησης είναι μια γλώσσα επικοινωνίας όπου το μήνυμα-ποίημα γεννιέται από λέξεις που έχουν ίδιο ή διαφορετικό νόημα ανάλογα με τις εποχές και τις γενιές.

Οι ασκήσεις που αφορούν την έρευνα γλωσσικών και εκφραστικών μέσων (παρομοιώσεις, πρόσκληση, μεταφορές, διάλογοι) σκοπό έχουν να αποδείξουν ότι η μορφή υπηρετεί το περιεχόμενο και να καταδείξουν ότι οι συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές εξυπηρετούν τη ζωντάνια, την παραστατικότητα και την αμεσότητα του κειμένου. Η διακαλλιτεχνική εξέταση του θέματος συμβάλλει στην πρόκληση της δημιουργικότητας των μαθητών καθώς και στην έξαψη της φαντασίας τους. Η αυτενέργεια των μαθητών, η ανασύνθεση και η μεταγραφή των ποιημάτων προκύπτει από τη συναισθησία ήχων, εικόνων, απτικών επαφών κλπ. Το κάθε ποίημα γίνεται έμπνευση για συνθήματα, για διαφορετικό επίλογο, για διάλογο, για θεατρική πράξη. Οι μαθητές αντλώντας από το χθες, δημιουργούν σήμερα. Κάνουν το κείμενο δικό τους, της εποχής τους, της γενιάς τους.

4^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι μαθητές ολοκληρώνουν τις εργασίες από τα φύλλα εργασίας τους και τα αναρτούν στο Edmodo προετοιμαζόμενοι για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων τους στην ολομέλεια της τάξης. Παράλληλα ενημερώνονται για τις μετέπειτα εργασίες τους. Ήδη έχει αναρτηθεί από τον διδάσκοντα μετά το φύλλο εργασίας της κάθε ομάδας και ένα ξεχωριστό φύλλο που επιγράφεται «εργασία για όλους».

Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει για τις δύο τελικές εργασίες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρεις επιλογές ως προς το παράλληλο κείμενο (Κ. Ταχτσής, Γ. Βιζυηνός, Κ.

Δημουλά, βλ. [Κείμενα](#)). Η κάθε ομάδα επιλέγει όποιο κείμενο θέλει και κατόπιν μαθαίνει από τον υπερσύνδεσμο που δίνεται την τεχνική της «αναπλασιώσης». Υπογραμμίζει και αποθηκεύει φράσεις, στίχους, λέξεις, προτάσεις από το παράλληλο κείμενο της επιλογής της. Στη συνέχεια οι μαθητές διασκεδάζουν-διασκορπίζουν, τοποθετούν, ενσωματώνουν τις συγκεκριμένες φράσεις από τα παραπάνω κείμενα στο ποίημα της ομάδας τους. Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι να «διαλεχθούν» με πεζά και ποιητικά κείμενα έτσι ώστε να δοκιμαστεί ο βαθμός κατανόησης και η απόλαυση του μετακειμένου που είναι πλέον αποκλειστικά δικό τους. Η πρόκριση και η δημοσίευση του πιο επιτυχούς-εμπνευσμένου μετακειμένου προκαλεί την άμιλλα μεταξύ των μαθητών και οι ίδιοι οι μαθητές ίσως αισθανθούν ότι βρίσκονται μέσα σε ένα ποιητικό εργαστήριο και αρχίσουν να αντιμετωπίζουν την ποίηση πιο θετικά.

Γ' φάση: μετά την ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

Σκοπός της γ' φάσης είναι η ανασύνθεση, ο έλεγχος των γνώσεων που αποκόμισαν οι μαθητές από την α' και β' φάση, αν δηλαδή κατανόησαν ότι (γενιά από γεννώ) κάθε γενιά –άρα και η δική τους– δημιουργεί ποιήματα (ποίημα από ποιώ) με θέμα το πρόσωπο της μητέρας για να επιβεβαιώσει ότι η τέχνη (ποίηση, ζωγραφική, μουσική) δεν τίκτει ωραία πρόσωπα αλλά ωραία τα πρόσωπα.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια θα δείξει τον βαθμό κατανόησης των κειμένων, την ορθή χρήση του λόγου και τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους μαθητές. Η πρώτη εργασία που αφορά όλους, λειτουργεί στη βάση του παράλληλου κειμένου. Σκοπό έχει με την «αναπλασιώση» να δείξει και τον βαθμό κατανόησης του αρχικού κειμένου αλλά και την κριτική ικανότητα των μαθητών αφού και επιλέγουν στίχο ή φράση από το παράλληλο κείμενο και τον/την τοποθετούν κατάλληλα στο αρχικό ποιητικό κείμενο. Η σύγκριση των νέων εκδοχών των ποιημάτων αξιολογείται-βαθμολογείται για να υπάρξει άμιλλα μεταξύ των ομάδων. Το κείμενο που θα γράψουν οι μαθητές (για το αν τελικά η νέα

γενιά θα έπρεπε να διαβάζει ποίηση) μπορεί να δουλευτεί ως ατομική εργασία στο σπίτι και να αξιολογηθεί-βαθμολογηθεί από τον διδάσκοντα. Αν οι μαθητές δεν φανούν τόσο πρόθυμοι, μπορεί να γίνει συζήτηση με το ίδιο θέμα. Η τελευταία ώρα στο εργαστήριο πληροφορικής θα διατεθεί για μια πιο πρακτική εργασία, αλλά εξίσου δημιουργική και ουσιαστική. Η κάθε ομάδα χωριστά φτιάχνει μια ηλεκτρονική ευχετήρια κάρτα ή μια σχετική διαφάνεια αξιοποιώντας το Windows Movie Maker ή το PowerPoint αντίστοιχα. Έτσι δοκιμάζεται το κατά πόσο η τεχνολογία μπορεί να επενδύσει με χρώματα, ήχους, στίχους, τις ευχές των παιδιών προς τη μητέρα τους.

Αναλυτικά η διδακτική πορεία της γ' φάσης είναι η εξής:

1^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Με τη βοήθεια ενός βιντεοπροβολέα οι μαθητές παρουσιάζουν στην ολομέλεια τις εργασίες τους, τις οποίες έχουν ετοιμάσει και αναρτήσει στο Edmodo.

2^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Αφού έχουν δει και ακούσει τα αποτελέσματα όλων των ομάδων, ασχολούνται όλες οι ομάδες με τις παρακάτω δύο τελικές εργασίες.

Στην πρώτη εργασία, όλες οι ομάδες διαβάζουν ως παράλληλο κείμενο το διήγημα του Κώστα Ταχτσή [«Τα ρέστα»](#) όπου ο συγγραφέας αυτοβιογραφείται. Εναλλακτικά μπορούν να διαβάσουν το διήγημα του Γεωργίου Βιζυηνού [«Το αμάρτημα της μητρός μου»](#) ή το ποίημα της Κικής Δημουλά [«Βιογραφικός πίνακας \[Στη μάνα μου\]»](#).

Στη συνέχεια καλούνται να τοποθετήσουν κάποια/ες προτάσεις από τα παραπάνω κείμενα (Ταχτσή ή Βιζυηνού ή Δημουλά) στο ποίημα της δικής τους ομάδας και κατόπιν να συγκρίνουν και να προκρίνουν την πιο εύστοχη τοποθέτηση φράσεων (η διαδικασία ονομάζεται [αναπλαισίωση](#)) ώστε να αξιολογήσουν ποια ενσωμάτωση μοιάζει πιο επιτυχής. Έπειτα, ξαναγράφονται οι νέες εκδοχές των «ποιημάτων» τους και ψηφίζουν ηλεκτρονικά ποιο «ποίημα» αρέσει περισσότερο.

Ανακεφαλαιώνοντας, ανασύρουν τον αρχικό [πίνακα](#) (Α' φάση-πριν από την ανάγνωση, 1^η ώρα) και επιβεβαιώνουν ή αναθεωρούν τα επίθετα, ρήματα ή άλλα

μέρη του λόγου που έγραψαν για τα ουσιαστικά: γενιά, τέχνη, ποίηση, μητέρα. Μπορούν να συμπληρώσουν και ένα κείμενο 100 λέξεων, μετά την ανάλυση του ποιήματος της ομάδας τους και του καινούριου δικού τους ποιήματος με την εμπειρία της αναπλαισίωσης, στο οποίο να εκφέρουν την προσωπική τους άποψη για τη σχέση σύγχρονης γενιάς και ποίησης.

Στη δεύτερη εργασία δρουν πιο ελεύθερα οι ομάδες. Οι μαθητές της κάθε ομάδας φτιάχνουν μια ηλεκτρονική ευχετήρια κάρτα με αξιοποίηση του Windows Movie Maker ή του PowerPoint για να προσφέρουν στη δική τους μανούλα, με αφορμή τη γιορτή της μητέρας. Ένας πίνακας, μια φράση από τα εξεταζόμενα ποιήματα, μια ευχή δική τους και ένα μουσικό χαλί της επιλογής τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

Άρης Αλεξάνδρου, «[Με τι μάτια τώρα πια](#)» (σελ. 37)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα του Άρη Αλέξανδρου που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία; (Μήπως κάτι για το [Κιβώτιο](#);))

2. Αφού διαβάσετε το εισαγωγικό σημείωμα του κεφ. 43 των Λατινικών⁵, που αναφέρεται σε ένα απόσπασμα από τον Τίτο Λίβιο σχετικά με την παρέμβαση της μητέρας του Κοριολανού προς τον γιο της λόγω της σύγκρουσης πατρικίων-πληβείων (493 π.Χ.) και αφού δείτε το απόσπασμα από την ταινία *Coriolanus* (2011), στο σημείο που η μάνα Βετουρία προσπαθεί να πείσει το γιό της να μην εκστρατεύσει εναντίον της πατρίδας τους, να περιγράψτε τη σχέση μάνας-γιου σε ένα κείμενο (με επίκληση στο συναίσθημα) 100-120 λέξεων, γραμμένο στο Word, ή να γράψετε ένα κείμενο (με επίκληση στη λογική) σχετικά με το κατά πόσο οι ιστορικές και πολιτικές συνθήκες επηρεάζουν συμπεριφορές και αποφάσεις.

3. Αντλώντας στοιχεία από τον υπερσύνδεσμο [παρομοιώσεις](#), βρείτε τις παρομοιώσεις στο ποίημα του Αλεξάνδρου και σχολιάσετε τη λειτουργία τους.

⁵ Κεφ. 43, «[Η οργή της μάνας](#)», σ. 131.

ΟΜΑΔΑ Β΄

Τάκης Καρβέλης, «[Ηρθε και πάλι σήμερα](#)» (σελ. 60)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα του Τάκη Καρβέλη που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία; (Μήπως κάτι για το βραβείο [δοκιμίου](#)-κριτικής; Τι σημαίνει [κριτική](#);).
2. Αφού ακούσετε και να διαβάσετε τους στίχους των παρακάτω τραγουδιών, [«Στο τσιγάρο που κρατώ»](#), από τον δίσκο *Μόνο ένα φιλί* (1997). Στίχοι Ελένη Ζιώγα, μουσική Ευανθία Ρεμπούτσικα, ερμηνεία Γιάννης Κότσιρας.
[«Μαμά γερνάω»](#) από τον δίσκο *Μαμά γερνάω* (1988). Στίχοι Λίνα Νικολακοπούλου, μουσική Σταμάτης Κραουνάκης, ερμηνεία Τάνια Τσανακλίδου.
[«Σκοτεινή μητέρα»](#) από τον δίσκο *Σκοτεινή μητέρα* (1986). Στίχοι Νίκος Γκάτσος, μουσική Μάνος Χατζηδάκης, ερμηνεία Μαρία Φαραντούρη.
[«Μανούλα μου»](#) από τον δίσκο *Η Χάρης Αλεξίου σε απρόβλεπτα τραγούδια* (1987). Στίχοι Ιάκωβος Καμπανέλλης, μουσική Μάνος Χατζηδάκης, ερμηνεία Χάρης Αλεξίου.

να επιλέξετε το τραγούδι με το οποίο θα συνδέατε το ποίημα μας και να εξηγήσετε το γιατί.

Αφού αντλήσετε πληροφορίες από το διαδίκτυο για τη [μάννα στο δημοτικό τραγούδι](#), να απαντήσετε σε ένα κείμενο 50 λέξεων αν ο τίτλος του ποιήματος του Καρβέλη παραπέμπει σε δημοτικό τραγούδι και γιατί.

3. *θα 'ταν καλύτερα να πω την έφερα:* Να σχηματίσετε μια πρόσκληση προς τη μητέρα του ποιητή με θέμα.....

ΟΜΑΔΑ Γ΄

Βικτωρία Θεοδώρου, «[Εγκώμιο](#)» (σελ. 68)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα της Βικτωρίας Θεοδώρου που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία; (Μήπως κάτι για τα δύσκολα παιδικά χρόνια;).

2. Αφού αναζητήσετε τους όρους [αυτοβιογραφικό](#) και [ελεγεία](#), να δικαιολογήσετε με αναφορές στο ποίημα τους όρους.

3. Αφού διαβάσετε το ποίημα της Κικής Δημουλά «[Σημείο αναγνωρίσεως](#)» (θεωρητική κατεύθυνση Γ΄ Λυκείου), να περιγράψετε πώς θα στήνατε το άγαλμα της συγκεκριμένης μάνας στο ηρώο (χέρια, πρόσωπο, σώμα) ως γλύπτες.

4. Ποιο τραγούδι από τα παρακάτω θα αφιερώνατε και γιατί;

Δ. Μητροπάνος, «[Μάνα που ζω](#)», Σ. Καζαντζίδης, «[Η καρδιά της μάνας](#)»

Π. Γαϊτάνος, «[Η μάνα εν κρύον νερόν](#)», Ξυλούρης, «[Τη μάνα μου την αγαπώ](#)», Π. Θαλασσινός, «[Της μάνας η καρδιά](#)», Μ. Φραγκούλης «[Τον εαυτό του παιδί](#)».

ή

Ποια ελληνίδα ηθοποιός θα μπορούσε να υποδυθεί τη μάνα της ποιήτριας;

ΟΜΑΔΑ Δ΄

Σπύρος Τσακνιάς, «[Επίσκεψη](#)» (σελ. 87)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα του Σπύρου Τσακνιά που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία; (Οι λέξεις και ο χειρισμός τους είναι ένα από τα [επαναλαμβανόμενα μοτίβα](#) του).

ή

Μελετήστε την «[αναπλασίωση](#)» άλλων ποιητών στα δικά ποιήματα του Τσακνιά (Καβάφης, Σεφέρης, Σινόπουλος, Αναγνωστάκης, Κούσουλας, Φωστιέρης, Πατρίκιος κ.ά.)

2. Αφού δείτε τη [γαλάζια περίοδο](#) του Πικάσο για τη μητρότητα, [Το φιλί της μάνας](#) του Νικόλαου Γύζη και αγιογραφημένες εικόνες του Ευαγγελισμού, να δημιουργήσετε μια έκθεση ζωγραφικής με θέμα «Η καθημερινή ζωή μιας μάνας μέχρι το θάνατό της» (15 διαφάνειες).

3. Να συμπληρώσετε σε τρεις στήλες τα πρόσωπα, τις ενέργειες (κατηγορημα) και στην τρίτη στήλη να συμπληρώσετε το δικό σας επίρρημα

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΡΗΜΑ -ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΕΠΙΡΡΗΜΑ (χρόνου, τρόπου, αιτίας, τόπου, σκοπού, ποσού)

**ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ**
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

**ΕΣΠΑ
2007-2013**
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

4. Να ξαναγράψετε το ποίημα με διαφορετικά αντικείμενα (προσέχοντας ποια ρήματα είναι μεταβατικά)

ή

Να δραματοποιήσετε το ποίημα μεταγράφοντάς το σε θεατρικό μονόπρακτο. Ποια εξωγλωσσικά στοιχεία και ποια μουσική υπόκρουση θα περιλαμβάνει η δραματοποίησή σας; Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

ΟΜΑΔΑ Ε΄

Ανέστης Ευαγγέλου, «Μην απορείς, μητέρα» (σελ. 114)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα του Ανέστη Ευαγγέλου που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία; (π.χ. 25 χρόνια έγραφε την ανθολογία για τη β΄ μεταπολεμική γενιά... με εισαγωγή του [Αράρη](#))

2. Αφού [διαβάσετε](#) τις κριτικές που γράφτηκαν για το έργο του, γράψτε ως δημοσιογράφοι μια κριτική για το συγκεκριμένο ποίημα σε τοπική εφημερίδα.

3. Μεταγράψτε όλο το ποίημα σε 10 ερωταποκρίσεις με δύο διαλεγόμενα πρόσωπα:

— ΠΟΙΗΤΗΣ:

— ΜΗΤΕΡΑ:

— ΠΟΙΗΤΗΣ :

— ΜΗΤΕΡΑ:

Ποια απάντηση θα έδινε η Ποίηση; (αναζητήστε διάφορους ορισμούς για την ποίηση)

4. Δείτε τη σκηνή από τον *Τίγρη και το χιόνι* του Μπενίνι που αφορά την ποίηση και γράψτε τον δικό σας ορισμό για την αξία της ποίησης.

ή

γράψτε έναν επίλογο για το ποίημα ξεκινώντας με ένα *γιατί* ...

ΟΜΑΔΑ ΣΤ΄

Τζένη Μαστοράκη, «[Περίληψη](#)» (σελ. 136)

1. Αφού διαβάσετε το βιογραφικό σημείωμα της Τζένης Μαστοράκη που φιλοξενείται στο σχολικό βιβλίο μας και αναζητήσετε περισσότερες πληροφορίες από το [διαδίκτυο](#), να απαντήσετε στο εξής: Τι θα μπορούσατε να προσθέσετε στο βιογραφικό του σχολικού βιβλίου ως σημαντική πληροφορία;

2. Τι τίτλο θα δίνατε στην περίληψη όλης αυτής της ζωής; Γράψτε έναν αισιόδοξο, έναν απαισιόδοξο, έναν χιουμοριστικό, έναν ξενόγλωσσο, έναν εκτενή τίτλο.

3. Ακούστε το τραγούδι του Δ. Σαββόπουλου [«Τα κορίτσια που πηγαίνουν δυο-δυο»](#)

(δίσκος *Φορτηγό*) και αναζητήστε ένα επαναστατικό τραγούδι –ελληνικό ή ξένο– ως απάντηση για το κατεστημένο.

ή

Βρείτε γυναικείες προσωπικότητες: διάσημες ποιήτριες, πολιτικούς, καλλιτέχνες, επιστήμονες.

4. *ελευθερία ή θάνατος*: Αφού μελετήσετε το σχήμα λόγου της [μεταφοράς](#) να εντοπίσετε τη λειτουργία της μεταφοράς στο συγκεκριμένο ποίημα.

Είστε σε μια πορεία για τα δικαιώματα της γυναίκας. Φτιάξτε ένα πλακάτ με ένα σύνθημα-μεταφορά που θα χρησιμοποιούσατε.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

1α. Να διαβάσετε ως παράλληλο κείμενο το διήγημα του Κώστα Ταχτσή [«Τα ρέστα»](#) (σελ. 293) όπου ο συγγραφέας αυτοβιογραφείται

ή το διήγημα του Γ. Βιζυηνού [«Το αμάρτημα της μητρός μου»](#)

ή το ποίημα της Κική Δημουλά [«Σημείο αναγνωρίσεως»](#)

1β. Να τοποθετήσετε κάποιες προτάσεις από τα παραπάνω κείμενα στο ποίημα της ομάδας σας και κατόπιν να συγκρίνετε και να προκρίνετε την πιο εύστοχη τοποθέτηση, ώστε να αξιολογήσετε ποια ενσωμάτωση μοιάζει πιο επιτυχής ([αναπλαισίωση](#)). Να ξαναγράψετε τις νέες εκδοχές των «ποιημάτων» σας και να ψηφίσετε ηλεκτρονικά ποιο «ποίημα» σας αρέσει περισσότερο.

1γ. Έχοντας ένα ανασυνθεμένο δικό σας ποίημα και ανασύροντας τον αρχικό πίνακα (Α΄ φάση: πριν από την ανάγνωση, 1^η ώρα) να επιβεβαιώσετε ή να αναθεωρήσετε τα επίθετα, ρήματα ή άλλα μέρη του λόγου που γράψατε για τις έννοιες γενιά, τέχνη, ποίηση, μητέρα. Ανακεφαλαιώνοντας, να γράψετε σε ένα κείμενο 100 λέξεων αν τελικά η γενιά σας θα έπρεπε να διαβάζει ποίηση.

2. Με αφορμή τη γιορτή της μητέρας, η κάθε ομάδα να φτιάξει μια ηλεκτρονική ευχετήρια κάρτα με αξιοποίηση του Windows Movie Maker ή του PowerPoint. Η κάρτα να περιλαμβάνει έναν πίνακα, μια φράση από τα εξεταζόμενα ποιήματα, μια ευχή δική σας και ένα μουσικό χαλί της επιλογής σας.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι μαθητές μπορούν να φτιάξουν ένα ερωτηματολόγιο με τίτλο «Η σύγχρονη γενιά διαβάζει ποίηση;», να το διανεμούν σε όλα τα τμήματα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄, Β΄ και Γ΄ Λυκείου και αφού το αποδελτιώσουν, να δημοσιεύσουν τα ποσοστά με τα ευμενή ή δυσμενή σχόλιά τους στο blog του σχολείου.

Επίσης, τις ηλεκτρονικές κάρτες που έφτιαζαν οι μαθητές με αφορμή τη γιορτή της μητέρας, θα μπορούσαν να τις δημοσιεύσουν ή να τις κάνουν ένα ημερολόγιο και να τις αξιοποιήσουν για την πολυήμερη εκδρομή τους.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η σύνταξη και εφαρμογή του σεναρίου συνδέεται με την αγωνία των εκπαιδευτικών να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των μαθητών για το μάθημα της λογοτεχνίας γενικής παιδείας και ειδικότερα για την ποίηση. Τα πολυτροπικά κείμενα και τα υπερκείμενα ίσως δώσουν ένα δυνατό κόλαφο στην απαξίωση.

Σε πολλά σημεία δίνονται διαζευκτικά κάποιες εργασίες γιατί η εμπειρία της ομαδοσυνεργατικής έχει αποδείξει ότι η κάθε ομάδα έχει τον δικό της ρυθμό εργασίας. Έτσι, οι εργασίες άλλοτε σκοπό έχουν να εξοικονομήσουν και άλλοτε να συμπληρώσουν το χρόνο της κάθε ομάδας.

Τέλος, στην εργασία για όλους (γ΄ φάση, μετά την ανάγνωση), το κείμενο του Βιζυηνού είναι πολύ εκτενές, για αυτό οι μαθητές μπορούν να το δουλέψουν ως εργασία στο σπίτι ή να εμμείνουν στις άλλες εναλλακτικές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.). 2002. *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Καπλάνη, Β. & Λ. Κουντουρά. 2004 [2000]. *Η λογοτεχνία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: από το μαθητή στον αναγνώστη*. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο*

σχολείο... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου, 161-168. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

[15.11.2010]